

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Proteus ofte Minne-beelden verandert in Sinne-beelden

Cats, Jacob

Rotterdam, 1627

XXVI. Dat, nec habet

urn:nbn:de:bsz:31-101049

OVID. I. ME-
TAM. DE AMO-
RE LOQVENS. **D**Equè sagittiferâ promptis duo tela pharetrâ,
Diversorum operum; fugat hoc, facit illud amorem;
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acutâ:
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum,
Hoc Deus in nymphâ Peneide fixit, at illo
Læsit Apollineas trajecta per ossa medullas:
Protinus alter amat, fugis altera nomen amantis.
Aucta fugâ forma est,

Sy gheest,

Sy gheeft, datse niet en heeft.

GHy slijpt ons, Rosemont, vvy zijn des liefdes pijlen,
 Ghij zijt de vvet-steen selfs, uuv' oochjens zijn de vijlẽ;
 Ghij die ons gaende maect behoudt uuv' eersten stant,
 De coude maect het vier, en 't ys vervveekt den brant.
 V lieffelijck ghesicht doet ons de finnen quelen,
 V neer-gheslaghen ooggh kan ons het herte stelen,
 Siet vvat mijn lief vermach! Sy maect, sy doet, sy gheeft,
 En datse niet en is, en datse niet en heeft.

Dat, nec habet.

C*Os obtusa manet, gladiis tamen addit acumen,
 Quodque dedit ferro, non dedit ipsa sibi.
 Cotis agunt partes in pectora nostra puellæ,
 Quasque dedere aliis, non habuere faces.
 Phylli, dionæo mihi cum jecur igne peruras,
 Corda geris schyticâ frigidiora nive:
 Me glacies torret, mihi frigora causa caloris,
 Ah! calor hic tandem desinat, unde venit.*

Le rebouché esguise.

IVriste tu ne scais que c'est de noz affaires,
 Voicy les lois d'Amour a voz lois tout contraires:
 Tu dis, que, nul ne peut donner ce qu'il n'a pas,
 La pierre, que tu vois, & Phillis font celá.

V

Ghemeen-

*Ghemeenlijck een verwaende geck
Straft in een ander sijn ghebreck.*

AL is de wetsteen plomp al weet hy niet te snijden
Hy wil noch evenwel gheen plompe messen lijden
Noch laet hy evenwel ter snede niet ghestelt
Noch laet hy evenwel gheen yser onghequelt.
Hoe vveet het schamper volck en yeder 't sijn te geven
En 'tis doch steke-blind ontrent sijn eygen leven,
Maer Fop vvat is u nut te maken yeders staet,
Nadien dat ondervijl uvv' huys verloren gaet.

Peccans peccata corrigit.

C*Os acuit tritas, obtusior ipsa, secures,
Et redit à scabro splendidus axe chalybs.
Si quis in alterius sua crimina pectore sensit,
Hei mihi! quàm sevas exerit ille manus?
Dum vitii agitur, convitia spargit in omnes
Zoylus, & crimen quod petit, intus habet.
Claude domi tua vota, foris quid cernis acutum?
Crede mihi, sibimet qui sapit, ille sapit.*

*Mets ta main en ton sein,
Et ne mesdiras a ton prochain.*

LA pierre que tu vois, agu le fer veut rendre;
Et jamais a trancher ne peut soy mesme apprendre.
Qui chastier pretend es autres leur defaut,
Ses fautes redresser premierement luy faut.

PEC.

DE Augusto traditur, cum esset luxuria serviens, fuisse tamen ejusdem vitii servissimum ultorem; idque fere universis hominibus mali moris est, ut acres sint in ulciscendis vitiis quibus ipsi vehementer indulgent. Ea utiq; est fatalis ingeniorum scabies (ut ille ait) ut omnes reprehendere ac disputare malint, quam vivere. Nemo docendi, nemo discendi studio unquam in calumnia hunc malignum campum descendit. Sed quemadmodum cum estate, ut Plinius ait, vehementius tonuerit, quam fulserit, ventos denuntiat; ita, ubi quis vehementer in aliorum vitia inclamat, ipse, vitia non sat proba, indicium est animi magis ambitionis vento tumescentis, quam solide pji. *Apagè mihi cum nasutis istis. Placet illud poeta,*

..... Non sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quam vita
loquentis.

*Quanto amabilius erit si in omni vita
cum Plauto dicamus?*

Eya Lyde! leniter qui sæviunt, sapiunt
magis. (illorum facit,

Minus mirandum est, atas si quid
Quam si non facit: feci ego isthęc in
adolescencia.

MEn schrijft van Augusto, hoe wel hy sijn geyle lusten vry wat veel was toegevend, dat hy evenwel die vylicheden in andere, met alle strengicheydt plach te straffen. 'Tis by-nae een ghemeen ghebreck in alle menschen, dat schier yeder een aldeley feylen in sich selven vleyt ende lievekoost, in andere daerenteghens heftelijcken bestraft. 'Tis als een aengheboren schuifte van onse verstanten, dat een yeder liever heeft scherpeelijck een ander te berispen, als selfs wel te leven. Men sal even wel bevinden dat menschen, die haer werck maken van ander luyden ghebreken so plichtelinghe ten thoone te stelen, ende als te schavotteren, sulcx noyt en bestaen, noch om andere te onderwijfen, noch om selfs onderwefen te werden: Maer ghelijck als stercken donder met weynich blixem voor een teycken van windich weder werdt ghehouden; soo is oock het uytcherterende gheluydt van een schampere tonghe (soo daer gheen stichtelijck leven by en zy) meer een teycken van een wonderighe eergiericheyt, als van eenighe oprechte vromicheyt. Wech dan met sulcke scherpegheneufde kaeckelaers.

*Gheen woort soo seer de feylen breeckt,
Als doet, het leven van die spreeckt:
Dus, die een ander stichten wil,
Dient hem so langh te houden stil,
Tot dat sijn leven metter daet,
In't goed een ander voren gaet.*

Aurel. Vict. Histor. August.

Homines in ulciscendis vitiis, quibus ipsi vehementer indulgēt, acres sunt.

HORAT. SERM. **C**um tua pervidias oculis male lippus inunctis,
LIB. I. SAT. 3. **C**ur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila aut serpens epidaurius?

V 2

ROM.

PLAUT.

Qui alterum incusat probri, se intueri oportet.

Ghy die een ander leert, leert ghy u selven niet ?

B Esiet een plompe steen ghehouven uyt de berghen
 Die komt het sijne stael, die komt het yfer terghen,
 Die vvil dat oock het roest sal blincken als een glas,
 En efter blijftse selfs, ghelijckse voortijts vvas.
 Daer zijnder in het lant, die al de vverelt leeren,
 En brenghen nimmer salf ontrent haer eyghen seeren:
 Ey vrienden niet alsoo: het is de beste voet
 Als sich de meester selfs een eyghen lesse doet.

Docet ipse docendus.

C Os acuit ferrum, gladiisque reducit acumen,
 Attamen hoc, ferro quod dedit, ipsa caret.
 Si dum sancta doces alios, perversa sequaris,
 Ingenium cotis, frevole doctor, habes:
 Quae tu cunque mones, ea deneque pondus habebunt,
 Conveniant dictis si tua facta tuis.
 Discrepat a monitis cui devia vita severis,
 Destruit exemplo, quae monet ipse suo.

*Ne faites point selon leurs œuvres, car ils disent
 & ne font pas.*

O Qu'il est mal feant, & de mauvaïse grace
 Vn autre admonester & point avoir de trace
 De ses enseignemens ! veus estre bon docteur ?
 Fai tout, ce que tu dis, en reformant ton cœur.

DOCET

Nonnulli ex ijs, qui arca faciendâ adhibiti fuerunt, diluuiò tamen perierunt. Sape lixa, qui culinâ operam dedit, nidore repletus minimum comedit. Fieri potest, ut cibi spiritualis administri nec ipsi fruantur. Nihil minus ferendum esse arbitror rationem visa ab altero reposcere eum, qui non possit sua reddere. Bè dicta quidam non improbo, bènè facta autem longè præfero; præsertim quidem in eo, cui populum docendi grave pondus incumbit. nò enim homines tam facillè verborum doctrina ducuntur, quàm operum rectè facere principem, qui ciues suos faciendò docet, antiqui censent, quidni idem de pastore ac doctore dicamus? ij, si id non faciant, vitia non solum concipiunt, sed etiam in civitatè effundunt, plusque ferè exemplo, quam peccato nocent. Sermo quidam animi interpres est, sed vocalis tantum; actio verò realis; hanc malim. Magis enim credibile puto ea unumquemque ex animo velle, quâ agit, quàm qua loquitur: idèoque saniores de fide eiusque magis oculis, quàm auribus credunt. Qui bènè dicit & facit, omni exceptione major est; duo tamen hæc si separanda sunt, rectè facientem & cetera taciturnum, præferendum iudicio.

SElfs eenighe van de gene die de arcke hebben helpen timmeren, zijn door de sondvloed vergaen. Een kock die de spijsse bereydt heeft, eet menichmael alderminst, als vol zijnde van den reucke. ²T kan ghebeuren, dat de gene die ons de geestelijcke spijsse voor stellen, selfs daer van geen genut en hebben. Middeler tijt en is niet min te verdraghèn, als dat yemant, die reden eyscht van eens anders leven, van sijn eygen selfs geene geuen en kan. Wel te spreke is een loffelijck dinck, maer wel te doen gaet noch voor; sonderlinghe inde ghene, die den swaren last van de ghemeente te leeren op de schouderen geladen hebben: want het volck en wert niet so lichtelijck tot de deucht geleyt met de leere van woorden, als met de leere van wercken. De oude seyden dat een prince wel dede, dat hy sijn onderfaten met doen leerde. Het selve mach, niet sonder reden, tot een herder en leeraer des volcx gheseydt werden. Want in ghevalle inde sulcke de leere niet beantwoort en wert vande daet, soo en sondighen de sodanighe niet alleenlijck ten opsiene van hun selven, maer gieten de seylen uyt over de gantsche stadt, en doen meer schade door haer exempel, als door de sonde selfs. De woorden diemen spreeckt werden ghenoeint tolcken van het gemoet, de daden zijn't noch beter: ²tis waerschiynlijcker dat yemandt van herten meynt, het ghene dat hy doet, als het ghene dat hy maer en seydt. De oude, van yemants gheloove oordeelende, gheloofden ten dien aensien veel beter haer ooghen, als haer ooren. Die wel spreeckt, en met eenen wel doet, is een dubbel man; indien men nochtans dese twee dingen soude willen scheyden, so is den genen die wel doet, en voorts stille swijgt, noch verre de best te houden.

Chryf. in Lib. de Compunct. Cord.

Docere & non facere, non solum lucri nihil, sed & damni plurimum confert. Grandis enim condemnatio componenti quidem sermonem suum: vitam vero suam atque operam negligentem.

August. super illud Beat. Immacul.

Iudicet ille de alterius errore, qui non habet in se ipso quod condemnet, iudicet illi qui non agit eadem, quæ in alio putaveris puniendâ, ne cum de alio iudicat, in se ipsum sententiam ferat.

V 3

INVER-